

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2022/23: MJU4

EU:s strategi för hållbara och cirkulära textilier

Sammanfattning

I detta utlåtande behandlar utskottet kommissionens meddelande om EU:s strategi för hållbara och cirkulära textilier, vars syfte är att skapa en sammanhållen ram och vision för textilsektorns omställning. Strategin innehåller förslag på ett antal åtgärder som kan skapa hållbara och cirkulära textila värdekedjor, nya tekniska lösningar och innovativa affärsmodeller för textilindustrin. Utskottet föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

På ett övergripande plan välkomnar utskottet kommissionens textilstrategi och bedömer att den kommer att ingå som en viktig del i genomförandet av den gröna given. Utskottet utvecklar också sin närmare uppfattning i några av de frågor som berörs i kommissionens meddelande, bl.a. textiliers utformning och livslängd, informationskrav och produktpass samt producentansvar.

I utlåtandet finns en motivreservat (V, MP).

Granskade dokument

Kommissionens meddelande EU:s strategi för hållbara och cirkulära textilier (COM(2022) 141).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund till arbetet med hållbara och cirkulära textilier	4
Utskottets granskning	10
Kommissionens meddelande om en EU-strategi för hållbara och cirkulära textilier	10
Reservation	26
Kommissionens meddelande om en EU-strategi för hållbara och cirkulära textilier – motiveringen (V, MP)	26
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över granskade dokument	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kommissionens meddelande om en EU-strategi för hållbara och cirkulära textilier

Riksdagen lägger utlåtande 2022/23:MJU4 till handlingarna.

Reservation (V, MP) – motiveringen

Stockholm den 29 november 2022

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Sätherberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Tomas Kronståhl (S), Elsa Widding (SD), Jytte Guteland (S), Marléne Lund Kopparklint (M), Stina Larsson (C), Elin Nilsson (L), Andrea Andersson Tay (V) och Mats Nordberg (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 30 mars 2022 presenterade kommissionen sitt meddelande EU:s strategi för hållbara och cirkulära textilier (COM(2022) 141), kallat textilstrategin.

Talmannen beslutade den 15 juni 2022 efter samråd med gruppledarna i enlighet med 9 kap. 20 § riksdagsordningen att kommissionens meddelande skulle hänvisas till miljö- och jordbruksutskottet för granskning. Kammaren hänvisade meddelandet till utskottet den 16 juni 2022.

Utskotten ska enligt 10 kap. 3 § andra stycket riksdagsordningen lämna utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som har hänvisats till dem. Syftet med ett utlåtande är att skapa debatt och redovisa opinionen inom riksdagen i en viss fråga vid tidpunkten för dess behandling. Ett utlåtande debatteras och beslutas i kammaren. Beslutet består i att utlåtandet läggs till handlingarna. Ett utlåtande är inte bindande för riksdagens eller regeringens senare ställningstaganden. Efter beslutet i kammaren skickar Riksdagsförvaltningen utlåtandet för kännedom till EU-kommissionen och till Regeringskansliet.

Den 4 maj 2022 överlämnade Regeringskansliet en faktapromemoria (2021/22:FPM83) om meddelandet till riksdagen.

Den 7 juni 2022 överlade utskottet med företrädare för regeringen om den svenska ståndpunkten med anledning av meddelandet (prot. 2021/22:53).

Bakgrund till arbetet med hållbara och cirkulära textilier

EU

År 2015 presenterade EU-kommissionen ett förslag om cirkulär ekonomi i två delar: en handlingsplan för cirkulär ekonomi¹ och ett nytt avfallspaket. Handlingsplanen saknade till stor del förslag till bindande lagstiftning, men kommissionen presenterade initiativ kring produktion, produktionsprocesser och konsumtion, återvinning, avfallshantering och nya affärsmodeller/delningsekonomi.

Det s.k. avfallspaketet beslutades av Europeiska unionens råd i maj 2018 och innebär revideringar av sex direktiv på avfallsområdet, bl.a. avfallsdirektivet². I detta direktiv fastställs en avfallshierarki som ska gälla som prioriteringsordning för lagstiftning och politik om att förebygga och hantera avfall. Avfall ska i första hand förebyggas, i andra hand förberedas för återanvändning, i tredje hand materialåtervinnas, i fjärde hand återvinnas på

¹ COM(2015) 614/2.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv.

något annat sätt (t.ex. genom energiåtervinning) och i femte och sista hand bortskaffas. EU:s nya regler föreskriver en ökad användning av effektiva ekonomiska instrument och andra åtgärder som främjar avfallshierarkin. Tillverkarna måste ansvara för sina produkter när de blir avfall. Reglerna infördes för att höja kvaliteten på returråvaror och deras användning och anger att textilier ska samlas in separat senast 2025. Lagstiftningen fokuserar även på att förebygga avfall.

I mars 2019 presenterade EU-kommissionen en rapport³ om genomförandet av den handlingsplan för cirkulär ekonomi som antagits 2015. I och med rapporten ansåg kommissionen att handlingsplanen var genomförd.

Europeiska kommissionen presenterade den 11 december 2019 sitt meddelande om den europeiska gröna given⁴, en tillväxtstrategi som syftar till att ställa om EU till ett rättvist och välmående samhälle med en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi med nettonollutsläpp 2050 och där den ekonomiska tillväxten har frikopplats från förbrukningen av resurser. Den ska också skydda, bevara och förbättra EU:s naturkapital och skydda allmänhetens hälsa och välbefinnande från miljörelaterade risker och effekter. Den gröna given är en viktig del av kommissionens strategi för att genomföra FN:s Agenda 2030 och målen för hållbar utveckling. Meddelandet innehåller en första färdplan för de centrala politiska strategier och åtgärder som krävs för att den europeiska gröna given ska bli verklighet. En rad lagstiftningsförslag och andra initiativ, bl.a. om textilier, ska enligt den gröna given följa de närmaste åren.

Den 10 mars 2020 lade kommissionen fram meddelandet En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin – För ett renare och mer konkurrenskraftigt Europa⁵, fortsättningsvis kallat EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi. Kommissionen anförde att en uppväxling av den cirkulära ekonomin från ett fåtal föregångare till de stora ekonomiska aktörerna kommer att vara avgörande för att uppnå klimatneutralitet senast 2050 och för att frikoppla ekonomisk tillväxt från resursanvändning, samtidigt som man säkerställer EU:s långsiktiga konkurrenskraft. För att uppfylla denna ambition måste EU påskynda övergången till en regenerativ tillväxtmodell som ger mer tillbaka till planeten än den tar, göra framsteg när det gäller att hålla sin resursförbrukning inom planetens gränser och därför sträva efter att minska sitt konsumtionsavtryck samt fördubbla sin cirkulära materialanvändning under det kommande decenniet. Kommissionen presenterade en rad initiativ i EU:s handlingsplan som syftar till att skapa en samstämmig ram för produktpolitiken där hållbara produkter, tjänster och affärsmodeller är normen och konsumtionsmönstren omvandlas så att det inte genereras något avfall. Ytterligare åtgärder kommer enligt kommissionen att vidtas för att minska avfallet och säkerställa att EU har en väl fungerande inre marknad för returråvaror av hög kvalitet. EU:s kapacitet att ta ansvar för sitt avfall kommer

³ COM(2019) 190.

⁴ COM(2019) 640.

⁵ COM(2020) 98.

också att stärkas. Kommissionen anförde vidare att Europa inte kan åstadkomma en omvälvande förändring på egen hand. EU kommer därför att fortsätta att visa vägen mot en cirkulär ekonomi på global nivå och utnyttja sitt inflytande, sin expertis och sina ekonomiska resurser för att förverkliga målen för hållbar utveckling till 2030. När det gäller textilier anförde kommissionen att den kommer att föreslå en omfattande EU-strategi för textilier som bl.a. ska innefatta åtgärder för hållbara produkter och ekodesign.

Den 30 mars 2022 presenterade kommissionen, förutom textilstrategin, även det förslag till ekodesignförordning⁶ som nämns i strategin. Förordningen är en del av ett paket med initiativ som kommissionen har lagt fram med anknytning till hållbara produkter och främjande av hållbara produktval. Paketet innehåller riktade sektorsinitiativ (bl.a. textilstrategin) som tar itu med de produkter som har störst påverkan på miljön och klimatet, liksom ett initiativ för att ge konsumenterna mer makt i den gröna omställningen genom bättre information och bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder⁷. Enligt kommissionen syftar förslaget till ekodesignförordning till att ge möjlighet att reglera produkters hållbarhet genom hela deras livscykel. Enligt förslaget ska kommissionen ges befogenhet att ställa ekodesignkrav på produktgrupper på hållbarhet och tillförlitlighet, återanvändbarhet, uppgraderbarhet, reparerbarhet, underhåll och renovering, innehåll av skadliga ämnen, energi- och resurseffektivitet, innehåll av återvunnet material, återtillverkning och återvinning, koldioxid- och miljöavtryck samt förväntad mängd avfall som produkten ger upphov till. I förslaget ges kommissionen mandat att i en arbetsplan bestämma vilka produktgrupper som ska prioriteras. Förslaget innehåller också krav på att digitala produktpass tas fram för de produktgrupper som regleras. Produktpassen ska innehålla information om ekodesignkraven inklusive information om skadliga ämnen och följa med produkten längs hela dess livscykel. Vidare ska kommissionen enligt förslaget ges befogenhet att ta fram förbud mot att förstöra konsumentprodukter när det kan motiveras av miljöskäl. Förslaget innehåller även möjligheten för kommissionen att ställa krav på grön offentlig upphandling.

Sverige

Det svenska miljömålssystemet har funnits sedan 1999 och kan ses som den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Våren 2010 antog riksdagen en ny målstruktur för det svenska miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål⁸. Systemet består av ett generationsmål och 16 miljökvalitetsmål med preciseringar. Generationsmålet visar riktningen för

⁶ Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter och om upphävande av direktiv 2009/125/EG (COM(2022) 142).

⁷ Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information (COM(2022) 143).

⁸ Prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377.

vad som måste göras inom en generation för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Miljö kvalitetsmålen, i sin tur, beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna ska förtydliga vad miljö kvalitetsmålen innebär och används även som kriterier vid uppföljningen av målen. Därtill finns ett antal etappmål som är steg på vägen för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen.

De miljö kvalitetsmål som främst är relevanta för hantering av textil är Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård samt Levande sjöar och vattendrag. I juni 2020 beslutade regeringen om fyra nya etappmål för avfall, varav två är inriktade mot ökad återanvändning och materialåtervinning. Utöver de avfallsrelaterade etappmålen finns etappmål för begränsad klimatpåverkan, luftföroreningar, farliga ämnen, biologisk mångfald och hållbar stadsutveckling som är relevanta när man hanterar av textilier och textilavfall⁹.

För att öka takten i omställningen till en mer cirkulär och biobaserad ekonomi beslutade regeringen den 9 juni 2020 om en nationell strategi för cirkulär ekonomi som pekar ut riktningen och ambitionen för omställningen. Strategins vision är ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material. Till strategin kommer man att besluta om handlingsplaner med konkreta åtgärder. För att bidra till detta har fyra fokusområden som bedöms vara av särskild vikt för att nå visionen valts ut:

1. cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign
2. cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster
3. cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp
4. cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller.

I strategin konstaterar regeringen att fokusområdena är tätt sammanlänkade och att det till strategin kommer att tas fram handlingsplaner där styrmedel och åtgärder presenteras för respektive fokusområde. Vidare anför regeringen att det även kan komma att beslutas om handlingsplaner för prioriterade områden eller strömmar som är särskilt relevanta för omställningen till en cirkulär ekonomi, bl.a. textilier.

Den 22 januari 2021 beslutade regeringen om en handlingsplan för cirkulär ekonomi. Enligt regeringen tar handlingsplanen ett helhetsgrepp om alla fokusområden, och för varje fokusområde utvecklas vad regeringen avser med inriktningen för arbetet. I handlingsplanen presenterar regeringen aktuella styrmedel och de åtgärder som regeringen har beslutat om eller har för avsikt att besluta om. Av handlingsplanen framgår vidare att regeringen där det

⁹ SOU 2020:72 Producentansvar för textil – en del av den cirkulära ekonomin, s. 88 f. och s. 92.

bedöms lämpligt på sikt kommer att komplettera miljömålssystemet så att det finns etappmål eller andra mål för de materialströmmar som prioriteras i strategin, bl.a. textilier.

Utöver det arbete med hållbara och cirkulära textilier som beskrivits i regeringens strategi respektive handlingsplan för cirkulär ekonomi redovisas i det följande ett urval av åtgärder på nationell nivå som syftar till en hållbar och cirkulär produktion och konsumtion av textilier.

Delegationen för cirkulär ekonomi inrättades efter beslut av regeringen i april 2018. Delegationen är regeringens rådgivande organ som har till uppgift att vara ett kunskapscentrum och en samordnande kraft för näringslivets omställning till en cirkulär ekonomi. Delegationen ska även identifiera hinder och fungera som en katalysator. Delegationen utses av regeringen och består av en ordförande, en vice ordförande och högst tio ledamöter. Delegationen har utsett en referensgrupp med personer som med sin erfarenhet och kunskap inom olika områden kan stödja delegationens arbete. Delegationen inrättar också successivt en rad expertgrupper som arbetar fokuserat med ett antal fokusområden. Ett av de områden som för närvarande är i fokus är cirkulära designprinciper.

Textile & Fashion 2030 är en nationell plattform för hållbart mode och hållbara textilier som utvecklas och drivs av Högskolan i Borås på uppdrag av regeringen. Plattformens arbete bedrivs inom ett femårigt regeringsuppdrag (2018–2022) och ska särskilt främja samverkan, samarbete och insatser för en hållbar utveckling på textilområdet. Plattformen ska främja hållbara affärsmodeller och förena miljönytta med affärsnytta.

Under 2018 fick Naturvårdsverket i uppdrag av regeringen att ansvara för att genomföra informationsinsatser för att öka kunskapen hos konsumenter för en mer hållbar konsumtion av textilier, genom t.ex. ökad återanvändning och återvinning. Enligt uppdraget skulle Naturvårdsverket samarbeta med Konsumentverket och Kemikalieinspektionen och insatserna skulle omfatta konsumenternas kunskap om textiliers miljö- och hälsopåverkan i alla led i värdekedjan. Uppdraget slutredovisades den 25 februari 2021. I skrivelsen (NV-08871-17) anför Naturvårdsverket bl.a. att det har genomförts kommunikationsinsatser inom uppdraget och att den uppföljande konsumentundersökningen visar att det skedde förflyttningar av konsumenters kunskaper och attityder under 2018–2020. Det är enligt myndigheten dock inte möjligt att avgöra i vilken utsträckning de insatser som har genomförts inom uppdraget har bidragit till den förändringen eftersom många aktörer i samhället kommunicerar och arbetar för en mer hållbar textilkonsumtion.

Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen driver tillsammans dialogmöten för en hållbar textil värdekedja med fokus på miljö och kemikalier (textildialogen). Genom dialog och medskapande som metod vill Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen involvera berörda aktörer för att skapa handlingskraft i relevanta frågor i den textila värdekedjan. Dialogen sker i

samarbete med aktörer inom textilområdet, såsom myndigheter, branschorganisationer, innovations- och utbildningsaktörer, forskare, frivilligorganisationer samt kommunföreträdare och andrahandsaktörer.

I december 2019 tillsatte regeringen en särskild utredare som skulle lämna förslag på ett producentansvar för textilier (dir. 2019:96). Den 9 december 2020 överlämnades betänkandet Producentansvar för textil – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2020:72) till regeringen. Utredningens förslag syftar till att minska avfallet från textilier och främja en cirkulär ekonomi genom att material används under längre tid. Ett av förslagen är att kläder av textil, hemtextilier, inredningstextilier samt väskor och accessoarer av textil ska samlas in separat. Vidare föreslås att den som sätter ut textilier på den svenska marknaden för första gången ska ansluta sig till ett tillståndspliktigt insamlingssystem. Utredningen föreslår också att ideella secondhandverksamheter tillåts samla in och hantera textilavfall. Även andra aktörer som t.ex. kommuner, butiker och s.k. remake-aktörer föreslås få rätt att samla in textilavfall. Utredningen föreslår också att det sätts mål för textilavfallet, nämligen att mängden insamlat textilavfall ska minska med 90 procent till 2036 och att minst 90 viktprocent ska återanvändas eller återvinnas fr.o.m. 2028. Vidare föreslås att det ska bli enklare för konsumenter, producenter och andra att få information om hur man kan bidra till att minska textiliernas miljöpåverkan. Utredningen har remissbehandlats och ärendet är under beredning i Regeringskansliet.

Utskottets granskning

Kommissionens meddelande om en EU-strategi för hållbara och cirkulära textilier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Meddelandets huvudsakliga innehåll

Inledning

Kommissionen anför att produktionen och konsumtionen av textilprodukter fortsätter att öka och därmed också deras inverkan på klimatet, på vatten- och energiförbrukning och på miljön. I EU är konsumtionen av textilier, varav merparten är importerade, i dag den i genomsnitt fjärde största orsaken till negativ miljö- och klimatpåverkan och den tredje största orsaken till belastning på vatten- och markanvändning ur ett globalt livscykelperspektiv. Eftersom kläder utgör den största andelen av EU:s textilkonsumtion (81 procent) är den trend som innebär att kläder används under allt kortare tid och sedan slängs, s.k. snabbmode, enligt kommissionen den största bidragande faktorn till de ohållbara överproduktions- och överkonsumtionsmönstren. Den växande efterfrågan på textilier underblåser en ineffektiv användning av icke förnybara resurser, t.ex. syntetfibrer som tillverkas av fossila bränslen. Textilkonsumtionens negativa effekter beror enligt kommissionen på en linjär modell som kännetecknas av en låg användnings-, återanvändnings-, reparations- och fiber-till-fiber-återvinningsgrad när det gäller textilier och som ofta inte prioriterar kvalitet, hållbarhet och materialåtervinningsbarhet när kläder designas och tillverkas. Att textilier och skor tillverkade av syntetfibrer avger mikroplaster under hela sin livscykel bidrar ytterligare till sektorns miljöpåverkan.

När det gäller den komplexa och diversifierade globala textila värdekedjan anför kommissionen vidare att det även finns problem av social karaktär som delvis beror på pressen att minimera produktionskostnaderna för att tillgodose konsumenternas efterfrågan på billiga produkter. Med sin ökade uppmärksamhet på social hållbarhet och miljö hållbarhet strävar EU enligt kommissionen efter att stärka de globala värdekedjorna och på så sätt bidra till målen för hållbar utveckling globalt.

Kommissionen anför vidare att textil- och konfektionssektorn är ekonomiskt signifikant i EU och att den kan spela en framträdande roll i den cirkulära ekonomin. Sektorn omfattar mer än 160 000 företag, sysselsätter 1,5 miljoner människor och genererade 2019 en omsättning på 162 miljarder euro.

Kommissionen poängterar att covid-19-pandemin hade negativa effekter för sektorn. EU:s textilekosystem måste återhämta sig från de senaste två årens tvära nedgång i efterfrågan, störningar i värdekedjorna och prisuppgångar, som har skapat stora utmaningar för företagen både i deras dagliga verksamhet och för deras långsiktiga överlevnad, och inte bara klara av en hård global konkurrens utan även framtida chocker. Textilekosystemet består huvudsakligen av små och medelstora företag och enligt kommissionen behöver systemet stärka sin motståndskraft, inte minst när det gäller energi- och råvaruförsörjning, att hitta nya marknader för mer hållbara produkter och kunna locka till sig kompetent arbetskraft.

Vidare anför kommissionen att dessa utmaningar och möjligheter kräver mer systemomfattande lösningar som ligger i linje med den europeiska gröna given ambition att tillväxten ska vara hållbar, klimatneutral samt energi- och resurseffektiv, ska respektera naturen och ska utgå från en ren och cirkulär ekonomi. I 2020 års handlingsplan för den cirkulära ekonomin och 2021 års uppdatering av EU:s industristrategi¹⁰ identifieras textilier som en viktig produktvärdekedja där det finns ett brådskande behov och en stark potential att ställa om till hållbara och cirkulära produktions-, konsumtions- och affärsmodeller. Genom att bygga vidare på det arbete som redan har gjorts, säkra den gröna och den digitala omställningen, ta sig an sociala utmaningar och se till att hållbarhetskraven uppfylls kan EU enligt kommissionen gå i bräschen globalt när det gäller att skapa hållbara och cirkulära textila värdekedjor, nya tekniska lösningar och innovativa affärsmodeller för textilindustrin.

Syftet med strategin är enligt kommissionen att skapa en sammanhållen ram och vision för textilsektorns omställning för att uppnå följande:

År 2030 ska de textilprodukter som släpps ut på EU-marknaden ha lång livslängd och vara återvinningsbara, i stor utsträckning tillverkas av återvunna fibrer, inte innehålla några farliga ämnen och tillverkas med respekt för sociala rättigheter och miljön. Konsumenterna ska kunna ha glädje av rimligt prissatta textilier av hög kvalitet under längre tid, snabbmode ska vara ”omodernt” och ekonomiskt lönsamma återanvändnings- och lagningstjänster ska vara allmänt tillgängliga. I en konkurrenskraftig, motståndskraftig och innovativ textilsektor ska tillverkarna ta ansvar för sina produkter längs hela värdekedjan, inklusive när de blir till avfall. Det cirkulära textilekosystemet ska blomstra och det ska finnas tillräcklig kapacitet för innovativ fiber-till-fiberåtervinning, samtidigt som förbränning och deponering av textilier ska ha reducerats till ett minimum.

Disposition

Textilstrategin är indelad i följande tre tematiska områden:

- Ett nytt mönster för Europa – grundläggande åtgärder för hållbara och cirkulära textilier

¹⁰ COM(2021) 350.

- Utforma morgondagens industri – skapa ett möjliggörande klimat
- Fläta samman hållbara textila värdekedjor globalt.

Vart och ett av dessa teman innehåller ett varierande antal förslag på åtgärder. I strategins bilaga presenteras en tidsplan för när åtgärderna ska genomföras.

I följande avsnitt återges en sammanfattning av kommissionens bedömningar och förslag till åtgärder inom vart och ett av de tre tematiska områdena.

Ett nytt mönster för Europa – grundläggande åtgärder för hållbara och cirkulära textilier

Införa obligatoriska ekodesignkrav

Kommissionen anför att det effektivaste sättet att avsevärt minska textilproduktens klimat- och miljöpåverkan är att förlänga deras livslängd, och att produktdesign därför spelar en avgörande roll. Designaspekter som påverkar textilproduktens miljöprestanda är materialsammansättningen, t.ex. vilka fibrer som används och hur de kombineras, eller om textilprodukterna innehåller kemikalier som inger betänkligheter och gör det svårare att materialåtervinna textilavfallet. Även om sorteringsmetoder och avancerad återvinningsteknik behöver vidareutvecklas är förbättringar av produktdesignen enligt kommissionen det första steget för att tackla de tekniska utmaningarna. Frivilliga system som tagits fram av kommissionen, t.ex. kriterierna för EU-miljömärket för textilprodukter¹¹ och EU:s kriterier för grön offentlig upphandling av textilprodukter och textiltjänster¹², omfattar redan krav gällande textilproduktens miljöaspekter. Arbete med kläders och skors miljöavtryck, som genomförs tillsammans med företrädare för textilindustrin, pågår och ska enligt planerna vara klart senast 2024.

Med utgångspunkt i dessa kunskaper kommer kommissionen i förordningen om ekodesign för hållbara produkter¹³, förutsatt att den godkänns av medlagstiftarna och efter en särskild konsekvensbedömning, att ta fram bindande produktspecifika ekodesignkrav för att öka textilindustrins prestanda i fråga om hållbarhet, återanvändbarhet, reparerbarhet, fiber-till-fiberåtervinningsbarhet och obligatoriskt innehåll av återvunna fibrer för att minimera och spåra förekomsten av ämnen som inger betänkligheter och minska negativ klimat- och miljöpåverkan. Särskild uppmärksamhet kommer i detta sammanhang att ägnas åtgärdernas kostnadseffektivitet och proportionalitet samt att textilprodukter ska vara rimligt prissatta. Som en del av kraven, och efter en konsekvensbedömning för att fastställa deras tillämpningsområde, kommer kommissionen att införa obligatoriska kriterier för grön offentlig upphandling samt krav på medlemsstaternas incitament när det gäller textilprodukter.

¹¹ Kommissionens beslut 2014/350/EU av den 5 juni 2014 om fastställande av ekologiska kriterier för EU-miljömärket för textilprodukter (EUT L 174, 13.6.2014, s. 45).

¹² EU green public procurement criteria for textiles products and services (inte översatt till svenska), SWD(2017) 231 final.

¹³ COM(2022) 142.

Kommissionen kommer att prioritera de produkter som har störst potential och inverkan när det gäller miljöhållbarhet. Kommissionens inledande bedömning visar att detta bör omfatta bl.a. kläder, hushållstextilier, mattor och madrasser.

Vidare anför kommissionen att förekomsten av farliga ämnen i textilprodukter som släpps ut på EU-marknaden är ett oroande faktum som kommissionen hanterar inom ramen för Reach¹⁴. Genom att ta fram kriterier för kemikalier och material som till sin design är säkra och hållbara kommer kommissionen dessutom att hjälpa industrin att så långt det är möjligt byta ut, eller i annat fall minimera, ämnen som inger betänkligheter i de textilprodukter som släpps ut på EU-marknaden, vilket aviserades i kemialiestrategin för hållbarhet¹⁵. Detta ligger helt i linje med arbetet för att stärka skyddet för arbetstagare som exponeras för de farliga ämnen som definieras i EU:s strategiska ram för arbetsmiljö 2021–2027¹⁶. Ambitionen om nollutsläpp när det gäller tillverkning av textilier ska enligt kommissionen även vägleda översynen av direktivet om industriutsläpp och den pågående översynen av referensdokumentet för bästa tillgängliga teknik (Bref-dokumentet) för textilindustrin.

Stopp för destruktion av osålda eller återlämnade textilier

Kommissionen framhåller att destruktion av osålda eller återlämnade varor, däribland kläder, är ett värde- och resursslöseri. Kommissionen föreslår att ett negativt incitament för denna praxis ska införas i förordningen om ekodesign för hållbara produkter i form av ett transparenskrav som innebär att stora företag ska vara skyldiga att offentligt redovisa hur många produkter, inbegripet textilier, de kasserar och destruerar samt hur de förbereds för återanvändning, återvinning, förbränning eller deponering. Under förutsättning att kommissionen får befogenhet enligt den föreslagna förordningen och efter en särskild konsekvensbedömning kommer kommissionen även att införa förbud mot destruktion av osålda produkter, vilket ska innefatta osålda eller återlämnade textilier.

Vidare anför kommissionen att digitala verktyg också förändrar hur kläder designas, tillverkas och underhålls globalt, vilket skapar nya sätt för återförsäljare och konsumenter att interagera och möjliggör en mer dynamisk respons på konsumenternas behov. Kommissionen kommer tillsammans med branschen, och i synnerhet i samband med omställningsbanan för textil-ekosystemet, analysera hur ny teknik (t.ex. digital precisionsteknik) kan minska den höga andelen kläder köpta på nätet som skickas tillbaka, uppmuntra kundanpassad produktion på beställning och på så sätt effektivisera industriprocesserna och minska e-handelns koldioxidavtryck.

¹⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG.

¹⁵ COM(2020) 667 final.

¹⁶ COM(2021) 323 final.

Motverka utsläppen av mikroplaster

Kommissionen anför att textilier tillverkade av syntetfibrer är en av de största källorna till oavsiktliga utsläpp av mikroplaster. Eftersom den största mängden mikroplaster avgas under de första fem till tio tvättarna har snabbmode, som kopplas till den växande användningen av fossilbaserade syntetfibrer, stor inverkan på utsläppen av mikroplaster. Kommissionen planerar att hantera de olika faserna i livscykeln då syntetfibrer släpps ut i miljön genom ett antal förebyggande och reducerande åtgärder, bl.a. bindande designkrav som ska införas genom förordningen om ekodesign för hållbara produkter och i samband med kommissionens kommande initiativ för att hantera oavsiktliga utsläpp av mikroplaster i miljön, vilket ska läggas fram under andra halvåret 2022. Förutom produktdesign kommer åtgärderna även att handla om tillverkningsprocesser, förtvätt i industriella tillverkningsanläggningar, märkning och främjande av innovativa material. Andra möjligheter är enligt kommissionen tvättmaskinsfilter, utveckling av milda tvättmedel, riktlinjer för skötsel och tvätt, hantering av utjänta textilier och bestämmelser för förbättrad rening av avloppsvatten och avloppsslam.

Kommissionen kommer att ta hänsyn till det pågående arbetet med att ta fram standarder för testmetoder som mäter utsläppen av mikroplaster från tvätt av syntettextilier samt industrins tekniska kapacitet.

Införande av informationskrav och ett digitalt produktpass

Kommissionen framhåller att tydlig, strukturerad och tillgänglig information om produkters miljöhållbarhet gör det möjligt för företag och konsumenter att göra bättre val och förbättrar kommunikationen mellan aktörer längs värdekedjorna, däribland tillverkare och återvinningsföretag, om t.ex. ämnen som inger betänkligheter, reparerbarhet eller fibersammansättning. Sådan information ökar också synligheten och trovärdigheten för hållbara företag och produkter. En av de åtgärder som kommissionen inför i den nya förordningen om ekodesign för hållbara produkter är därför ett digitalt produktpass för textilier som bygger på obligatoriska informationskrav om cirkularitet och andra viktiga miljöaspekter.

För att säkerställa förenlighet med denna nya rättsakt kommer kommissionen även att se över textilmärkningsförordningen¹⁷, enligt vilken textilier som säljs på EU-marknaden ska förses med en etikett som tydligt anger fibersammansättning och eventuella icke-textila delar av animaliskt ursprung. I samband med denna översyn, och efter en konsekvensbedömning, kommer kommissionen att införa krav på offentliggörande av andra typer av information, t.ex. parametrar för hållbarhet och cirkularitet, produktstorlek och, i tillämpliga fall, det land där tillverkningsprocesserna äger rum. I

¹⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1007/2011 av den 27 september 2011 om benämningar på textilfibrer och därtill hörande etikettering och märkning av fibersammansättningen i textilprodukter och om upphävande av rådets direktiv 73/44/EE och Europaparlamentets och rådets direktiv 96/73/EG och 2008/121/EG (EUT L 272, 18.10.2011, s. 1).

samband med ovanstående förslag kommer kommissionen även att överväga möjligheten att införa en digital etikett.

Miljöpåståenden om verkligt hållbara textilier

Kommissionen anför att initiativet för mer konsumentmakt i den gröna omställningen¹⁸, genom vilket kommissionen ska föreslå ändringar av direktivet om otillbörliga affärsmetoder och direktivet om konsumenträttigheter, kommer att leda till nya krav som är högst relevanta för textilprodukter. De nya EU-reglerna kommer att säkerställa att konsumenterna får information på försäljningsstället om en garanti för hållbarhet och information av betydelse för reparationsändamål, däribland ett reparerbarhetsindex om ett sådant finns tillgängligt. Allmänna miljöpåståenden – som att en vara är grön, miljövänlig eller bra för miljön – ska bara tillåtas om de styrks av erkänd miljöprestanda, i synnerhet EU:s miljömärkning, miljömärkning av typ I eller särskild EU-lagstiftning som är relevant för påståendet. Frivilliga hållbarhetsmärkningar som omfattar miljömässiga eller sociala aspekter måste vara verifierade av tredje part eller ha införts av myndigheter. Det kommer dessutom att ställas villkor på miljöpåståenden som handlar om framtida miljöprestanda, t.ex. klimatneutral 2030, och på jämförelser med andra produkter. För att komplettera dessa bestämmelser med mer specifika krav fortsätter kommissionen även att arbeta med minimikriterier för alla typer av miljöpåståenden genom initiativet om miljöpåståenden, som ska presenteras under andra halvåret 2022.

Kommissionen kommer även att se över kriterierna för EU:s miljömärkning för textilier och skor för att få fler producenter att använda dem och för att det ska bli lätt för konsumenterna att känna igen och välja miljövänliga textilprodukter.

Något som enligt kommissionen väcker allt större oro är sanningshalten i miljöpåståenden om användning av återvunna plastpolymerer i kläder när polymererna inte kommer från fiber-till-fiberåtervinning, utan framför allt från källsorterade pet-flaskor. Förutom att det riskerar att vilseleda konsumenterna är detta inte förenligt med den cirkulära modellen för pet-flaskor, vilka bör stanna kvar i ett slutet återvinningssystem för material avsedda att komma i kontakt med livsmedel och omfattas av utökat producentansvar, inbegripet avgifter, för att uppnå målen i EU:s regler om såväl plastartiklar för engångsbruk som plastförpackningar. För att säkerställa sanningshalten i sådana miljöpåståenden, att informationen till företag och konsument är relevant, och samtidigt fortsätta att främja återvinning av plastpolymerer och deras marknader kommer kommissionen därför att ägna särskild uppmärksamhet åt denna fråga i samband med kommande initiativ som initiativet för miljöpåståenden och översynen av kriterierna för EU:s miljömärkning för textilier och skor samt i utformningen av bindande produkt-specifika ekodesignkrav.

¹⁸ COM(2022) 143.

Utökat producentansvar och ökad återanvändning och materialåtervinning av textilavfall

Kommissionen framhåller att det finns ett betydande utrymme att minska textilavfallet och se till att det skapar ytterligare värde genom att det förbereds för återanvändning och återvinning. Att göra producenterna ansvariga för det avfall som deras produkter genererar är enligt kommissionen avgörande för att frikoppla genereringen av textilavfall från sektorns tillväxt. Krav på utökat producentansvar har visat sig vara effektiva när det gäller att förbättra sorteringen av avfall och den efterföljande hanteringen i enlighet med avfallshierarkin. I detta sammanhang kommer kommissionen att föreslå harmoniserade EU-regler om utökat producentansvar för textilier med miljöanpassade avgifter i samband med den kommande översynen av ramdirektivet om avfall 2023. Kommissionen kommer också att lägga fram ett förslag om att en betydande andel av avgifterna till systemen för utökat producentansvar ska gå till avfallsförebyggande åtgärder och förberedelse för återanvändning, vilket ska omfattas av en konsekvensbedömning.

Kommissionen kommer även att överväga att kräva att källsorterat textilavfall från hushåll och liknande avfall förbereds för återanvändning som ett nödvändigt första steg, vilket kommer att stimulera verksamhet för att förbereda avfall för återanvändning, återanvändning och reparation samt minska volymerna för de typer av avfallsbehandling som är ligger längre ned i avfallshierarkin. Kommissionen har även inlett en särskild studie i syfte att föreslå obligatoriska mål för förberedelse för återanvändning och återvinning av textilavfall i samband med den översyn av EU:s avfallslagstiftning som är planerad till 2024.

Utforma morgondagens industri – skapa ett möjliggörande klimat

Lansera omställningsbanan för framtidens textilekosystem

Kommissionen anför att uppdateringen av EU:s industristrategi¹⁹ visar hur viktigt det är att skynda på den gröna och den digitala omställningen ytterligare och göra EU:s industriella ekosystem mer motståndskraftiga. För att göra detta föreslår kommissionen att man gemensamt stakar ut omställningsbanor, som ska fungera som grundläggande samarbetsverktyg för omvandlingen av de industriella ekosystemen. Detta samarbetsverktyg kan enligt kommissionen fungera som ett diskussionsforum i avvaktan på åtgärderna i förordningen om ekodesign för hållbara produkter, t.ex. det digitala produktpasset. Parallellt med denna strategi kommer kommissionens avdelningar att offentliggöra scenarier för ett gemensamt utstakande av en omställningsbana för textilekosystemet²⁰.

¹⁹ COM(2021) 350.

²⁰ Med textilekosystemet avses textil-, konfektions-, läder- och skoindustrin i enlighet med definitionen i den årliga rapporten om den inre marknaden 2021.

Vända trenden med överproduktion och överkonsumtion av kläder – snabbmodet ska bli ”omodernt”

Kommissionen anför att de obligatoriska designkrav för hållbara och cirkulära textilier som kommer att införas genom förordningen om ekodesign för hållbara produkter kommer att förlänga klädernas livslängd och i kombination med nya regler om utökat producentansvar i ramdirektivet om avfall skapa ett nytt paradigm som erbjuder attraktiva alternativ till snabbt skiftande modetrender. Företagen bör enligt kommissionen gå i täten för detta paradigmskifte. Det är svårt att förändra konsumenternas köpvanor om inte företagen erbjuder nya cirkulära affärsmodeller, t.ex. ”produkt-som-tjänst”-modeller, återtagningstjänster, andrahandskollektioner och reparationstjänster. Med textilekosystemet avses textil-, konfektions-, läder- och skoindustrin i enlighet med definitionen i den årliga rapporten om den inre marknaden 2021.

Som nämnts i det föregående kommer kommissionen i samband med utformningen av omställningsbanan att föra en dialog med intressenterna för att underlätta en uppskalning av resurseffektiva tillverkningsprocesser, återanvändning, reparation och andra nya cirkulära affärsmodeller inom textiltsektorn. Kommissionen framhåller att sektorn dock står inför många utmaningar när det gäller att kunna konkurrera och vara en integrerad aktör inom textiltsektorn. Inom ramen för EU:s nyligen antagna handlingsplan för den sociala ekonomin²¹ kommer kommissionen att utforma en vägledning om stöd för införande av cirkulär ekonomi och för partnerskap på detta område mellan sociala företag och andra aktörer, inbegripet vanliga företag, för att framför allt undersöka de möjligheter som återanvändning och reparation av textilier erbjuder.

Kommissionen anför vidare att skatteåtgärder, utöver åtgärder för att stödja återanvändnings- och reparationssektorn som en del av den sociala ekonomin, i linje med reglerna för statligt stöd och Världshandelsorganisationens regler, kan vara ett särskilt användbart verktyg. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att införa gynnsamma skattebestämmelser för återanvändnings- och reparationssektorn. Kommissionen kommer att utarbeta riktlinjer för hur cirkulära affärsmodeller kan främjas genom investeringar, offentlig finansiering och andra incitament som även kommer att ta upp möjligheterna att skapa cirkulärt värde och arbetstillfällen i textilekosystemet. För att skynda på förändringarna av konsumtions- och produktionsmönster kommer kommissionen att genomföra en informationskampanj om denna omställning under hashtaggen #refashionnow, där kvalitet, hållbarhet, längre användning, reparation och återanvändning står i fokus. Andra EU-initiativ kommer också att dra igång konkreta refashionnow-åtgärder och kommissionen framhåller särskilt det nya europeiska Bauhaus, löftet om hållbar konsumtion och Europaåret för ungdomar.

²¹ COM(2021) 778.

Säkerställa rättvis konkurrens och regelefterlevnad på en väl fungerande inre marknad

Kommissionen anför att det är nödvändigt att möjliggöra strukturerad samordning och strukturerat samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter och att effektivisera marknadskontrollmetoderna. Det nyligen inrättade EU-nätverket för produktöverensstämmelse kommer att samordna och stödja gränsöverskridande marknadskontroll i EU inom de prioriterade områden som föreslås av behöriga myndigheter samt säkerställa sektorsövergripande samordning mellan olika grupper för administrativt samarbete (Adco-grupper), t.ex. Adco-gruppen för kemikalier och textilmärkning. Kommissionen kommer att ge stöd genom gemensamma initiativ och projekt för att utöka samarbetet mellan alla relevanta aktörer, bl.a. tull- och marknadskontrollmyndigheter, branschen och provningslaboratorier inom textilekosystemet, genom kapacitetsuppbyggnad inom ramen för programmet för den inre marknaden, genom att säkerställa att digitala verktyg används för marknadskontroll och genom att fastställa enhetliga villkor och frekvens för kontroller av vissa produkter.

För att bekämpa intrång i immateriella rättigheter kommer kommissionen senast 2023 att ta fram en EU-verktygslåda mot varumärkesförfälskning.

Stöd till forskning, innovationer och investeringar

Kommissionen framhåller att det är mycket viktigt att öka forskning och innovation och främja investeringar för att ta tillvara branschens potential att skapa hållbar tillväxt och lokala arbetstillfällen och detta bör därför prioriteras både på EU-nivå och på nationell och regional nivå.

Nya europeiska Bauhaus omsätter den europeiska gröna given i konkreta initiativ som främjar en hållbar livsstil, vilket innefattar ett hållbart mode. Som en del av detta program och under hastaggen #refashionnow kommer kommissionen att stödja projekt som gör mode mer hållbart men samtidigt uppfyller estetiska krav och krav på inkludering. Kommissionen arbetar också med en gemensam industriteknisk färdplan om cirkularitet som ska effektivisera industriell forskning och innovation, bl.a. om textilåtervinning.

Vidare anför kommissionen att offentlig-privata partnerskap kommer att utforma framtida forskningsinitiativ och säkerställa ledarskap och spetskompetens i detta ekosystem. Stöd ska också inriktas på att minska industrins beroende av fossila bränslen med hjälp av biobaserad innovation inom textilsektorn genom det gemensamma företaget för ett cirkulärt, biobaserat Europa, som bl.a. strävar efter att uppmuntra utvecklingen av nya typer av textiltillfibrer. Det europeiska partnerskapet Process 4 Planet ska främja cirkularitet och en långtgående utfasning av fossila bränslen i den europeiska processindustrin, däribland textilindustrin, genom att utveckla och ta i bruk den innovation som behövs genom initiativ som Hubbar för cirkularitet (H4C). Förutom fortsatt stöd från befintliga program som Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) kommer särskilda ansökningsomgångar under Horisont Europa att utlysas för att vidareutveckla teknik och processer som

kan skala upp reparationsverksamhet, förbättra insamling och sortering, skala upp EU-industrins kapacitet för textilåtervinning och öka fiber-till-fiber-återvinningen och användningen av återvunnet fiberinnehåll. Social innovation kommer också att vara avgörande, särskilt för att främja företag som är inriktade på återanvändning.

Kommissionen kommer att samfinansiera projekt om teknisk innovation för cirkulära affärsmodeller inom modeindustrin under Lifeprogrammet och stödja partnerskap inom den sociala och cirkulära ekonomin. Textil-ekosystemet kan också gynnas av de möjligheter som skapas genom Europeiska regionala utvecklingsfonden.

Kommissionen kommer att uppmantra företag i textilekosystemet att delta i initiativ för att utveckla dataområdet för den europeiska gröna given och dataområdet för tillverkningsindustrin, så att det blir lättare att dela och återanvända data mellan företag. Ett bredare stöd för digital innovation ges av nätverket av europeiska digitala innovationsknutpunkter.

Medlemsstaterna har enligt kommissionen också en nyckelroll när det gäller att ge stöd till forskning, innovation och investeringar, bl.a. genom att använda lån och bidrag från faciliteten för återhämtning och resiliens.

Det är mycket viktigt att mobilisera privata investeringar i hållbara textilier. Med utgångspunkt i det arbete som gjorts av expertplattformen för hållbar finansiering överväger kommissionen att anta tekniska granskningskriterier för att bl.a. bestämma vad som utgör ett betydande bidrag till den cirkulära ekonomin vid tillverkning av kläder enligt förordningen om taxonomin för hållbara investeringar, tillsammans med kriterier när det gäller föroreningar i samband med slutbehandlingen av textilier.

Utveckling av kompetens som behövs för den gröna och den digitala omställningen

Kommissionen anför att textilssektorn kämpar för att locka kvalificerad ung arbetskraft, och små och medelstora företag i textilekosystemet hålls tillbaka av bristen på kvalificerad arbetskraft. Områden som ekodesign, fiber-utveckling, innovativ textilproduktion, reparation och återanvändning är enligt kommissionen särskilt viktiga. Yrkesutbildning, både grundutbildning och fortbildning, samt lärlingsutbildningar är avgörande för att ge människor den kompetens som krävs. Inom EU:s s.k. kompetenspakt stödde kommissionen inrättandet av ett storskaligt kompetenspartnerskap för textilekosystemet för att främja kompetensutveckling, omskolning samt förvärv och överföring av grön och digital kompetens, däribland kunskap om livscykelanalyser och värdekedjeanalyser. I linje med den s.k. nya europeiska kompetensagendan, den digitala kompassen 2030 och målen som sattes upp vid toppmötet i Porto 2021 har den kompetenspakt för textilekosystemet som lanserades den 16 december 2021 infört särskilda centrala prestandaindikatorer för att skapa lokala partnerskap mellan näringsliv, myndigheter och utbildningsinstitutioner.

Fläta samman hållbara textila värdekedjor globalt

Kommissionen beskriver att EU kommer att driva på den globala utvecklingen mot mer hållbara och cirkulära textilier i internationella forum (G7 och G20), inom ramen för den globala alliansen för cirkulär ekonomi och resurseeffektivitet (Gacere) och i FN:s miljöförsamling. Kommissionen kommer att samarbeta med andra partner på global, regional och bilateral nivå för att främja samarbete och initiativ till stöd för hållbara textila värdekedjor och hållbart mode. FN:s miljöprogram Uneps EU-finansierade Intexprojekt för att stimulera innovativa affärsmetoder och ekonomiska modeller i den textila värdekedjan är ett praktiskt exempel på detta.

Krav på tillbörlig aktsamhet när det gäller miljömässig och social rättvisa

År 2019 var EU en av världens största importörer av kläder. Främjandet av grönare och rättvisare värdekedjor över gränserna säkerställer enligt kommissionen att hänsyn tas till både sociala och miljömässiga aspekter globalt i tillverkningen av textilprodukter som konsumeras i och utanför EU.

I meddelandet om anständigt arbete i hela världen för en global rättvis omställning och hållbar återhämtning²² fastställs textilbranschen som en nyckelsektor där anständiga arbetsvillkor ska främjas genom att dessa frågor aktivt ska tas upp i bilaterala förbindelser och multilaterala forum. Inom ramen för det s.k. programmet för bättre arbete stöder kommissionen dessutom tredjeländer i arbetet med att förbättra arbetsvillkoren och förbättra efterlevnaden av internationella arbetsnormer.

Genom förslaget till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag om hållbarhet²³ införs en övergripande skyldighet för stora företag att identifiera, förebygga, minska, få slut på och redogöra för faktiska och potentiella negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter, inbegripet arbetstagares rättigheter, och för miljön i företagens egen verksamhet och i deras globala värdekedjor.

Kommissionen anför vidare att nolltolerans mot barnarbete betonas i EU:s strategi för barnets rättigheter²⁴ och EU:s medlemsstater uppmanas att se till att deras leveranskedjor är fria från barnarbete. Kommissionen utarbetar också ett nytt lagstiftningsinitiativ för att rent konkret förbjuda att produkter som tillverkats genom tvångsarbete, inklusive tvångsarbete för barn, släpps ut på EU-marknaden.

Utvecklingen och genomförandet av en internationell ram för transparens och spårbarhet för hållbara värdekedjor inom konfektions- och skoindustrin kommer enligt kommissionen dessutom att göra det lättare att hantera värdekedjor på ett effektivare sätt, samt att upptäcka och agera mot kränkningar av arbetstagares rättigheter och mänskliga rättigheter eller miljöpåverkan.

²² COM(2022) 66.

²³ COM(2022) 71.

²⁴ COM(2021) 142.

Hantering av utmaningarna när det gäller export av textilavfall

Kommissionens nyligen framlagda förslag till nya EU-regler om transport av avfall²⁵ innebär att export av textilavfall till länder utanför Organisationen för ekonomiskt samarbete (OECD) bara ska tillåtas på villkor att dessa länder anmäler till kommissionen att de är villiga att importera specifika typer av avfall och påvisar att de kan ta hand om det på ett hållbart sätt.

För att undvika att avfallsströmmar felaktigt märks som begagnade varor när de exporteras från EU, och därmed kringgår avfallshanteringssystemet, kommer kommissionen att överväga särskilda kriterier på EU-nivå för att skilja mellan avfall och vissa begagnade textilprodukter. En ansökningsomgång har utlysts inom Lifeprogrammet för att förbättra spårbarheten när det gäller export av begagnade textilier och textilavfall.

Kommissionen kommer även att arbeta för att göra den globala handeln med textilavfall och begagnade textilier mer transparent och hållbar. På bilateral nivå kommer EU att intensifiera sitt samarbete i frågor av gemensamt intresse som rör transport av textilavfall genom sina miljödialoger med tredjeländer och regioner samt, i relevanta fall, inom ramen för kapitlen om hållbar utveckling i EU:s bilaterala och regionala handelsavtal, vilket ligger helt i linje med EU:s övergripande mål om en mer hållbar handelspolitik.

Slutsats

För att uppnå större hållbarhet inom textilekosystemet är det enligt kommissionen nödvändigt att i grunden förändra dagens linjära sätt att designa, använda och kassera textilprodukter, men även att minska deras klimatpåverkan, ohållbara resursanvändning och miljöförorening och stoppa kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i de textila värdekedjorna.

Kommissionen anför att omställningen till en hållbar och cirkulär textilindustri i synergi med en stark agenda för digitalisering och social rättvisa kan hjälpa sektorn att återhämta sig från covid-19-krisen, öka dess framtida motståndskraft, stärka dess konkurrenskraftiga hållbarhet och bidra positivt till hanteringen av klimatkrisen, förlusten av biologisk mångfald och sociala orättvisor.

Kommissionen uppmanar EU:s institutioner och organ att ställa sig bakom denna strategi och uppmanar medlemsstaterna, hela värdekedjan och sina internationella partners att förbinda sig att vidta beslutsamma och konkreta åtgärder för att genomföra den.

Behandlingen i andra parlament

Europaparlamentet

I Europaparlamentets resolution av den 10 februari 2021 om kommissionens meddelande om den nya handlingsplanen för den cirkulära ekonomin

²⁵ COM(2021) 709.

(2020/2077(INI)) välkomnade parlamentet handlingsplanen och redovisade sin inställning till kommissionens aviserade åtgärder såväl på ett generellt plan som för vissa specifika områden och frågor. Parlamentet anförde följande om produktvärdekedjan för textilier (p. 82–84):

Europaparlamentet understryker vikten av en ny övergripande EU-strategi för textilier för att främja dels hållbarhet och cirkularitet, dels spårbarhet och transparens i EU:s textil- och klädsektor, med hänsyn till värdekedjornas globala karaktär och dimensionen med den snabba modeväxlingen. Parlamentet vill att strategin ska presentera en enhetlig uppsättning politiska instrument och stödja nya affärsmodeller för att komma till rätta med alla typer av miljöpåverkan och social påverkan i hela värdekedjan och förbättra textiliernas design för att öka hållbarheten, återanvändbarheten och den mekaniska materialåtervinningsbarheten samt användningen av fibrer av hög kvalitet, framför allt genom en kombination av ekodesigntypkrav, system för producentansvar och märkningssystem.

Europaparlamentet välkomnar tillämpningen av den nya policyramen för textilprodukter och betonar att den måste prioritera avfallsförebyggande och hållbarhet, återanvändbarhet och reparierbarhet liksom hantering av farliga och skadliga kemikalier, i enlighet med avfallshierarkin. Parlamentet efterlyser åtgärder på design- och produktionsstadiet mot förlust av syntetiska mikrofibrer och andra åtgärder, såsom utveckling av förebyggande kontrollerad och icke förorenande industriell förtvätt och standarder för att utrusta nya tvättmaskiner med mikrofiberfilter. Parlamentet efterlyser särskilda EU-omfattande kriterier beträffande textilier för när avfall upphört att vara avfall.

Europaparlamentet begär att tillämpningen av den nya policyramen för textilprodukter ska vara förenlig med andra politiska instrument, nämligen det kommande förslaget till EU-lagstiftning om tillbörlig aktsamhet avseende mänskliga rättigheter och miljö, för att säkerställa att frågor som rör arbetstagarnas rättigheter, mänskliga rättigheter och jämställdhet tas upp i alla skeden av textilvärdekedjan.

Andra medlemsstaters parlament

Den tjeckiska deputeradekammaren har granskat kommissionens meddelande om textilstrategin och beslutade, enligt uppgift på plattformen Ipex (Interparliamentary EU information exchange) den 22 juni 2022 att stödja den tjeckiska regeringens övergripande ståndpunkt.

Även den rumänska deputeradekammaren har granskat meddelandet och antog ett yttrande den 29 juni 2022. Av sammanfattningen framgår att kammaren stöder strategin och att den anser att det är lämpligt att på EU-nivå inrätta en mekanism för samarbete mellan modedesigner, textiltillverkare och kläd- och skottillverkare för att öka användningen av kläder och skor, bl.a. genom att anta frivilliga hållbarhetsstandarder och hållbarhetsmärkningar. Vidare betonar deputeradekammaren behovet av att vitalisera och modernisera traditionell teknik, hantverk och naturmaterial som används vid tillverkning av kläder och skor.

Den tyska förbundsdagen har enligt Ipex slutfört en granskning av meddelandet men har inte lämnat någon närmare information på plattformen om utfallet av granskningen.

Enligt Ipex har även Belgiens representantkammare, danska folketinget, Finlands riksdag, Slovakiens nationalråd, polska Sejmen och litauiska Seimas inlett förfaranden med anledning av kommissionens meddelande, men de har ännu inte lämnat någon information om utfallet av sin granskning på plattformen (den 22 november 2022).

Utskottets ställningstagande

Allmänt

Dagens ohållbara produktions- och konsumtionsmönster medför att textilier utgör en mycket stor belastning på miljön och klimatet. Utskottet välkomnar därför att kommissionen har presenterat en textilstrategi och bedömer att den kommer att ingå som en viktig del i genomförandet av den gröna given. I strategin presenteras åtgärder som kommer att bidra till omställningen till en cirkulär och fossilfri ekonomi såväl i EU som globalt. Utskottet delar kommissionens uppfattning att EU ska gå i bräschen globalt när det gäller att skapa hållbara och cirkulära textila värdekedjor, nya tekniska lösningar och innovativa cirkulära affärsmodeller för textilindustrin. I Sverige pågår redan ett aktivt arbete i både offentlig och privat sektor i frågor som rör hållbara och cirkulära textilier. Mot den bakgrunden bedömer utskottet att Sverige har goda förutsättningar att driva på och bidra till de olika åtgärder som kommissionen aviserar i textilstrategin.

Utskottet välkomnar också att strategin identifierar sociala utmaningar inom arbetet med hållbara värdekedjor för textilier samt delar kommissionens bedömning av betydelsen av att identifiera både sociala och miljömässiga aspekter globalt i tillverkningen av textilprodukter. Detta arbete kan främja etablerandet av grönare och rättvisare värdekedjor över gränserna.

Utskottet vill även betona vikten av att textilstrategin utvecklas och genomförs i linje med andra relevanta EU-regelverk som t.ex. industri-, kemikalie- och handelsstrategierna. För bästa effekt krävs att EU:s regelverk är konsekventa och samordnade. Vidare vill utskottet på ett övergripande plan framhålla att de åtgärder som planeras inom ramen för textilstrategin måste vara tydligt förankrade i EU:s grundläggande hållning i fråga om frihandel och hållbarhet.

Textiliers utformning och livslängd

Giftfria kretslopp är en förutsättning för en cirkulär ekonomi. Utformningen av produkter är enligt utskottet därför av grundläggande betydelse eftersom valen i designfasen avgör produktens livslängd och om komponenter och material kan användas på nytt med ett högt värde och på ett säkert sätt. Utskottet välkomnar därför att kommissionen kommer att prioritera textilier för reglering i förslaget till förordning om ekodesign för hållbara produkter. Utskottet anser att en sådan reglering måste hantera alla relevanta ekodesignkrav och ta hänsyn till miljöpåverkan under textiliernas hela

livscykel. Att förlänga livslängden på textilier bör enligt utskottet vara särskilt prioriterat och det bör i större utsträckning ställas krav i fråga om teknisk livslängd, återvinning, reparerbarhet, vattenanvändning, utsläpp till miljön, information om farliga ämnen och liknande. Utskottet välkomnar i detta sammanhang också att kommissionen aviserar att det ska införas ett förbud mot att förstöra osålda eller återlämnade produkter, innefattande textilier, och vill poängtera vikten av att ett sådant förbud genomförs.

Informationskrav och produktpass

Utskottet ser mycket positivt på att kommissionen vill driva på arbetet för att förbättra produktinformationen till konsumenter. Tillgänglig information om ämnen i material och produkter måste enligt utskottets mening säkerställas genom hela livscykeln, och samma krav ska tillämpas på både jungfruligt och återvunnet material. Utskottet välkomnar därför kommissionens aviserade förslag om digitala produktpass. I likhet med kommissionen bedömer utskottet att digitala produktpass kan bli en viktig komponent i arbetet med produktinformation eftersom produktpass kan bidra till ökad transparens i textilprodukternas livscykel, säkerställa spårbarhet och innehålla information om farliga kemikalier. Sverige har tillsammans med likasinnade medlemsstater under flera år efterlyst skärpta informationskrav inom EU om kemiskt innehåll i varor, och det är därför välkommet att kommissionen nu aviserar åtgärder som går i denna riktning.

Den textila värdekedjan och marknaden är globala och utskottet vill därför, i linje med det utskottet redan har framhållit på ett övergripande plan, poängtera vikten av att reglerna för produktpass utformas på ett sätt som är förenligt med såväl den fria rörligheten för varor som gemensamma principer för internationell handel. Vidare är det enligt utskottets bedömning angeläget att reglerna om produktpass utformas på ett sätt som inte medför en ökad administrativ börda för de företag som är verksamma i textilbranschen. Denna aspekt är särskilt betydelsefull för de små och medelstora företag som utgör en alltmer betydelsefull del av den europeiska textilbranschen.

Producentansvar

Utskottet välkomnar det utökade producentansvar för textilier som kommissionen aviserar. Ett sådant producentansvar kan bidra både till ökad miljönytta och till att värna den viktiga verksamhet för återanvändning av textilier som secondhand-handeln – särskilt den som bedrivs av ideella organisationer – står för i dag. Utskottet vill också framhålla den grundläggande betydelsen av att producentansvaret för textilier genomförs på ett samstämmigt och välkoordinerat sätt inom unionen. Det är nödvändigt för att på bästa sätt säkerställa likvärdiga konkurrensförutsättningar för de europeiska företagen. Enligt utskottet bör mål om förberedelse för återanvändning och återvinning av textilavfall utgå från avfallshierarkin och det är viktigt att producentansvaret

och målen inte utgör ett hinder för förlängd livslängd av textilier och återanvändning av textilier.

Utskottets sammanfattande bedömning och förslag

Mot bakgrund av det som utskottet anført ovan i sitt ställningstagande föreslår utskottet att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservation

Kommissionens meddelande om en EU-strategi för hållbara och cirkulära textilier – motiveringen (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Ställningstagande

Vi har inget att invända mot lydelsen av utskottets ställningstagande under avsnittet Informationskrav och produktpass. När det gäller övriga avsnitt anser vi dock att ställningstagandet ska ha följande lydelse.

Allmänt

Dagens ohållbara produktions- och konsumtionsmönster medför att textilier utgör en mycket stor belastning på miljön och klimatet. Vi välkomnar därför att kommissionen har presenterat en textilstrategi och bedömer att den kommer att ingå som en viktig del i genomförandet av den gröna given. I strategin presenteras åtgärder som kommer att bidra till omställningen till en cirkulär och fossilfri ekonomi såväl i EU som globalt. Vi delar kommissionens uppfattning att EU ska gå i bräschen globalt när det gäller att skapa hållbara och cirkulära textila värdekedjor, nya tekniska lösningar och innovativa cirkulära affärsmodeller för textilindustrin.

I Sverige pågår redan ett aktivt arbete i både offentlig och privat sektor i frågor som rör hållbara och cirkulära textilier. Mot den bakgrunden bedömer vi att Sverige har goda förutsättningar att driva på och bidra till de olika åtgärder som kommissionen aviserar i textilstrategin.

Vi anser att kommissionen även bör utforma strategin så att den adresserar de sociala problem som textilbranschen orsakar. Hänsyn till mänskliga rättigheter måste bli en integrerad del av cirkulära affärsmodeller. EU måste ställa skarpa krav på europeiska klädföretag så att de tar ansvar för sin påverkan på miljö och mänskliga rättigheter.

I dag är 75 procent av de anställda i den globala konfektionsindustrin kvinnor. Vi vill därför lyfta jämställdhetsperspektivet och vikten av att det nogt integreras i alla åtgärder och investeringar. Även med tanke på den oproportionerligt låga representationen av kvinnor på högre positioner i hela kedjan är en förändring mycket angelägen. Det är långt ifrån tillräckligt att kommissionen när det gäller sociala aspekter av produktionskedjan bara hänvisar till förslaget om tillbörlig aktsamhet för företag, särskilt med tanke på att detta förslag endast beräknas omfatta 1 procent av företagen. Även små och medelstora företag bör omfattas för att ha de effekter vi vill se i textilsektorn.

Vi vill även betona vikten av att textilstrategin utvecklas och genomförs i linje med andra relevanta EU-regelverk som t.ex. industri-, kemikalie- och handelsstrategierna, ekodesignförordningen och lagstiftningen om tillbörlig

aktsamhet (due diligence). Här vill vi betona att mer konkreta krav bör kopplas till företagans ansvar för klimatet, bl.a. genom bindande krav på företag att utveckla och genomföra omställningsplaner i linje med Parisavtalet, med utsläppsminskningmål på både kort och lång sikt samt krav på ansvar för företag att hantera klimatriskerna i sina värdekedjor.

För bästa effekt krävs att EU:s regelverk är konsekventa, samordnade och tydliga. Om företag inte följer t.ex. kraven om ekodesign ska de inte ha tillgång till EU:s marknad. Vidare vill vi på ett övergripande plan framhålla att de åtgärder som planeras inom ramen för textilstrategin måste vara tydligt förankrade i EU:s grundläggande hållning i fråga om frihandel och hållbarhet.

Textilers utformning och livslängd

Giftfria kretslopp är en förutsättning för en cirkulär ekonomi. Utformningen av produkter är enligt vår mening därför av grundläggande betydelse eftersom valen i designfasen avgör produktens livslängd och om komponenter och material kan användas på nytt med ett högt värde och på ett säkert sätt. Vi välkomnar därför att kommissionen kommer att prioritera textilier för reglering i förslaget till förordning om ekodesign för hållbara produkter. Vi anser att en sådan reglering måste hantera alla relevanta ekodesignkrav och ta hänsyn till miljöpåverkan under textiliernas hela livscykel.

Att förlänga livslängden på textilier bör enligt vår uppfattning vara särskilt prioriterat och det bör i större utsträckning ställas krav i fråga om teknisk livslängd, återvinning, reparerbarhet, vattenanvändning, utsläpp till miljön, information om farliga ämnen och liknande. Kommissionen aviserar att det ska införas ett informationskrav om förstörelse av osålda varor. Vi menar att detta inte räcker utan att det behövs ett förbud mot att förstöra osålda eller återlämnade varor, och vi vill poängtera vikten av att ett sådant förbud genomförs. Vidare behövs det konkreta och bindande mål för att minska vår påverkan på miljön och klimatet.

Producentansvar

Vi välkomnar det utökade producentansvar för textilier som kommissionen aviserar. Vi anser dock att frågor om orättvisa handelsmetoder, köppriser eller levnadslöner och levnadsinkomster – aspekter som utgör en stor pusselbit i att göra textilsektorn rättvis och hållbar – missas i strategin. Varumärken använder den ojämna maktbalansen mellan sig och sina leverantörer för att ensidigt tvinga fram inköpsmetoder som är till deras fördel, som att sätta lägre inköpspriser än produktionskostnaderna, förkorta ledtiderna eller genomföra designändringar i sista minuten. Dessa inköpsmetoder pressar fabrikers marginaler och lämnar dem lite eller inget utrymme att investera i hållbar produktion eller arbetsvillkor, såsom en säker arbetsmiljö eller levnadslöner.

Ett sådant tydligare producentansvar kan bidra både till ökad miljönytta och till att värna den viktiga verksamhet för återanvändning av textilier som secondhandhandeln – särskilt den som bedrivs av ideella organisationer – står för i dag. Vi vill också framhålla den grundläggande betydelsen av att

producentansvaret för textilier genomförs på ett samstämmigt och välkoordinerat sätt inom unionen. Det är nödvändigt för att på bästa sätt säkerställa likvärdiga konkurrensförutsättningar för de europeiska företagen.

Enligt vår mening bör mål om förberedelse för återanvändning och återvinning av textilavfall utgå från avfallshierarkin, och det är viktigt att producentansvaret och målen inte utgör ett hinder för förlängd livslängd av textilier och återanvändning av textilier.

Avslutande kommentar

Med hänvisning till det som anförts ovan föreslår vi att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över granskade dokument

*Kommissionens meddelande EU:s strategi för hållbara och cirkulära textilier
(COM(2022) 141).*